

**B GIÁO D C VÀ ÀO T O
TR NG IH CS PH M HÀN I**

V THÚY NG C

**GIAO TI P C A NG I CAO TU I
S NG CÁC TRUNG TÂM D NG LÃO**

Chuyên ngành: Tâm lý h c

Mã s : 9.31.04.01

TÓM T TLU N ÁN TI NS TÂM LÝ H C

HÀN I – 2019

Công trình   c hoàn thành t i:

Tr   ng   i h c S   ph m Hà N i

Ng   i h   ng d n khoa h c: PGS. TS Nguy n Th Thanh Bình

Ph n bi n 1: PGS.TS Phùng Th H ng

Tr   ng   HSP –   H Thái Nguyên

Ph n bi n 2: PGS.TS   Duy Môn

H c vi n Chính tr , B   Qu c phòng

Ph n bi n 3: PGS.TS Nguy n Th Tình

Tr   ng   HSP Hà N i

Lu n án s   c b o v tr   c H i   ng ch m lu n án c p Tr   ng

H p t i Tr   ng   i h c S   ph m Hà N i

Vào h i .....gi   ....., ngày ..... tháng..... n m 2019

DANH MỤC CÔNG TRÌNH ẢO CÔNG B

BÀI BÁO KHOA HỌC

1. Võ Thúy Ngọc (2017). *Thức trạng nhu cầu giao tiếp cá nhân và cao tu ở người trong trung tâm dưỡng lão Nhân Ái – Hà Nội*. Tạp chí Tâm lý học xã hội, số tháng 11 năm 2017, tr. 25-32.
2. Võ Thúy Ngọc (2018). *Những nhu cầu tâm lý gia đình, học hành và giao tiếp cá nhân và cao tu ở người trong các trung tâm dưỡng lão*. Tạp chí Giáo dục, số 422 (kì 2 tháng 1 năm 2018), tr. 12-14.
3. Võ Thúy Ngọc (2018). *Vai trò của giao tiếp cá nhân và cao tu ở người trong các trung tâm dưỡng lão*. Tạp chí Giáo dục, số 434 (kì 2 tháng 7/2018), tr. 59 -63.
4. Võ Thúy Ngọc (2018). *Thức trạng nội dung giao tiếp cá nhân và cao tu ở người trong các trung tâm dưỡng lão*. Tạp chí Tâm lý học xã hội, số tháng 10 năm 2018, tr. 120-127.

M U

1. Tính cấp thiết của vấn đề nghiên cứu

1.1. Dân số tăng và phát triển trong xã hội loài người, con người bắt buộc phải hoạt động và giao tiếp. Thông qua giao tiếp mỗi cá nhân sẽ thích ứng và làm nên những kinh nghiệm xã hội lịch sử mà thế hệ trẻ sẽ kế thừa, gìn giữ nhằm phát triển tâm lý, ý thức và nhân cách của chính mình. Như vậy, giao tiếp là điều kiện quan trọng hình thành và phát triển nhân cách của mỗi cá nhân.

1.2. Già hóa dân số hiện nay đang trở thành một vấn đề thu hút sự quan tâm của nhiều quốc gia trên thế giới. Theo báo cáo của Quỹ Dân số Liên Hợp Quốc (UNFPA) hiện nay có gần 1 tỷ người cao tuổi trên thế giới năm 2050 có khoảng 2 tỷ người cao tuổi. Việt Nam, già hóa dân số đang diễn ra với tốc độ ngày càng nhanh, quy mô ngày càng lớn. Hiện nay, nước ta có khoảng 10,1 triệu người cao tuổi (chiếm 11% dân số). Dự báo năm 2030, tỷ trọng người cao tuổi là 18% và năm 2050 là 26%.

1.3. Người cao tuổi là một nhóm xã hội yếu thế cần được gia đình và xã hội quan tâm, giúp đỡ. Việt Nam, số lượng người cao tuổi ngày càng gia tăng khi mà chúng ta phải giải quyết hàng loạt các vấn đề như: an sinh xã hội, hoạch định chính sách, chăm sóc sức khỏe tinh thần và thể chất, sự thích ứng cho người cao tuổi... Bên cạnh đó cũng cần nghiên cứu tâm lý, giao tiếp của nhóm xã hội này nhằm chăm sóc, giúp đỡ nâng cao chất lượng sống cho nhóm người cao tuổi.

1.4. Nước ta trong những năm gần đây, số lượng người cao tuổi vào hàng các trung tâm đang lão (TTDL) ngày càng tăng với những lý do khác nhau. Đây là mô hình sống mới của phát triển nhưng cũng cần sự quan tâm, chăm sóc của người cao tuổi và xã hội. Tuy nhiên, do điều kiện kinh tế của nước ta còn kém phát triển nên chế độ và điều kiện sinh hoạt còn nhiều hạn chế, cần biết rằng sức khỏe tinh thần của người cao tuổi các TTDL còn cần được quan tâm chú trọng.

1.5. Việt Nam, đã có một số Viện nghiên cứu, tổ chức, cơ quan, cá nhân nghiên cứu về người cao tuổi như: Các công trình nghiên cứu của ngành y học, nhà geriatric, xã hội học về người cao tuổi của Viện Xã hội học... Tuy nhiên, các nhà khoa học còn ít quan tâm, nghiên cứu tâm lý của người cao tuổi trong đó có giao tiếp. Cần biết rằng chưa có công trình nào nghiên cứu về giao tiếp của người cao tuổi sống các TTDL.

Xuất phát từ những lý do trên, chúng tôi lựa chọn đề tài: **“Giao tiếp của người cao tuổi sống các trung tâm đang lão”**.

2. Mục đích nghiên cứu

Trên cơ sở nghiên cứu lý luận và thực tiễn nhằm phát hiện một số biểu hiện cần thiết trong giao tiếp của người cao tuổi sống các TTDL từ đó xuất phát từ kiến nghị nhằm nâng cao hiệu quả giao tiếp cho người cao tuổi sống các TTDL.

3. i t ng, khách th nghiên c u

3.1. i t ng nghiên c u

Các m c và bi u hi n c a các khía c nh (thành t) trong giao ti p c a ng i cao tu i s ng các TTDL.

3.2. Khách th nghiên c u

337 ng i cao tu i s ng các TTDL; 20 cán b qu n lí các c p c a các TTDL; 30 nhân viên ph c v c a các TTDL (nhân viên i u d ng, y tá, nhân viên b p...)

4. Gi thuy t khoa h c

- Nhu c u giao ti p c a ng i cao tu i s ng các TTDL ch m c trung bình; i t ng giao ti p t p trung ch y u vào nh ng ng i ang s ng và ho t ng TTDL; n i dung giao ti p ch y u là nh ng v n liên quan n s c kh e và cách ng x c a m i ng i xung quanh; hình th c giao ti p ch y u là giao ti p tr c ti p và ph ng ti n c s d ng nhi u nh t là l i nói.

- Có nhi u y u t ch quan và khách quan nh h ng n giao ti p c a ng i cao tu i s ng các TTDL. Trong ó y u t tu i, s c kh e, tính cách, c m nh n v v th , vai trò c a b n thân trong gia ình và TTDL, s quan tâm c a gia ình, h hàng và c a TTDL i v i ng i cao tu i, nh ng ng i b n cùng s ng TTDL và cán b qu n lí, cán b ph c v c a TTDL là nh ng y u t chi ph i m nh m n giao ti p c a ng i cao tu i s ng các TTDL.

5. Nhi m v nghiên c u

5.1. T ng quan các công trình nghiên c u trong và ngoài n c có liên quan n tài nghiên c u.

5.2. Xây d ng c s lí lu n v giao ti p c a ng i cao tu i s ng các TTDL nh : khái ni m giao ti p, giao ti p c a ng i cao tu i s ng TTDL, các c u thành c a giao ti p, bi u hi n, tiêu chí xem xét và các y u t nh h ng n giao ti p c a ng i cao tu i s ng các TTDL.

5.3. Kh o sát th c tr ng m t s khía c nh c b n trong giao ti p c a ng i cao tu i s ng các TTDL và các y u t nh h ng n th c tr ng này. xu t m t s ki n ngh nh m nâng cao hi u qu giao ti p cho ng i cao tu i s ng các TTDL.

6. Gi i h n ph m vi nghiên c u

6.1. Gi i h n v n i dung nghiên c u

- Lu n án ch t p trung nghiên c u nh ng khía c nh (thành t) c b n trong giao ti p c a ng i cao tu i s ng các TTDL nh : nhu c u, i t ng, n i dung, hình th c, ph ng ti n.

- Có r t nhi u y u t nh h ng n giao ti p c a ng i cao tu i s ng các TTDL, tuy nhiên trong lu n án này chúng tôi ch nghiên c u l s y u t nh : tu i, s c kh e, tính cách, c m nh n v v th , vai trò c a b n thân trong gia ình và TTDL, s quan tâm c a

gia đình, hàng và các TTDL vì việc cải thiện, nâng cao chất lượng sống của TTDL và cán bộ quản lý, cán bộ phục vụ của TTDL.

- Luận án tiến hành nghiên cứu 3 trường hợp điển hình để không tiến hành thực nghiệm.

6.2. Giới hạn và phạm vi nghiên cứu

Chúng tôi chỉ tiến hành nghiên cứu về việc cải thiện 4 TTDL của Hà Nội, đó là: Trung tâm Chăm sóc người cao tuổi Nhân Ái, TTDL Diên Hồng, Trung tâm Bồi dưỡng Xã hội 3, Trung tâm Bồi dưỡng Xã hội 4, từ năm 2014 - 2017.

7. Nguyên tắc và phương pháp nghiên cứu

7.1. Nguyên tắc tiếp cận

7.1.1. Nguyên tắc tiếp cận hoạt động

Hoạt động là phương thức hình thành, phát triển và thể hiện tâm lý, ý thức, nhân cách. Hoạt động tâm lý, ý thức, nhân cách là cái đi kèm hành động. Thông qua hoạt động nhận thức về tâm lý cá nhân hay của nhóm để hình thành, biến đổi và phát triển. Vì vậy, đánh giá các biểu hiện trong giao tiếp của người cao tuổi sống các TTDL thì phải nghiên cứu thông qua các hoạt động thực tiễn hàng ngày của họ.

7.1.2. Nguyên tắc tiếp cận hệ thống

Con người là một chỉnh thể thống nhất và vô cùng phức tạp. Các hiện tượng tâm lý người chịu sự chi phối của nhiều yếu tố khách quan và chủ quan. Giao tiếp của con người chịu ảnh hưởng của nhiều yếu tố khác nhau, trong đó có các yếu tố chủ thể cá nhân, có các yếu tố chủ thể xã hội. Do đó, khi nghiên cứu giao tiếp của người cao tuổi sống các TTDL phải xem xét như là một quy tắc của nhiều yếu tố. Đó là những yếu tố cá nhân và yếu tố xã hội, xem xét mối quan hệ, mối tương tác của người cao tuổi sống các TTDL, các yếu tố khách quan và chủ quan tác động, ảnh hưởng tới giao tiếp của người cao tuổi sống các TTDL.

7.1.3. Nguyên tắc cá nhân và xã hội

Luận án nghiên cứu về giao tiếp của nhóm người cao tuổi sống các TTDL, đây là một nhóm yếu tố vì những điều kiện xã hội đặc biệt. Điều kiện sống và hoạt động của người cao tuổi sống các TTDL có nhiều bất lợi và khó khăn về vật chất và môi trường sống khép kín, hạn chế về tiếp cận, sử dụng các phương tiện để cho là hữu ích vì các nhóm xã hội tầng lớp khác. Vì vậy họ cần được trợ giúp, hỗ trợ của nhiều ngành khác nhau như an sinh xã hội, xã hội học, y học, chính sách xã hội... có các cuộc sống vật chất và tinh thần tốt hơn.

7.2. Các phương pháp nghiên cứu thực

Trong quá trình nghiên cứu, chúng tôi sử dụng nhiều phương pháp sau đây: nghiên cứu tài liệu; quan sát; phỏng vấn sâu; điều tra thực địa; tham khảo; chuyên gia; nghiên cứu thực

h p i n hình; x lí k t qu nghiên c u b ng ph ng pháp th ng kê toán h c v i s tr giúp c a ph n m m SPSS phiên b n 22.0.

8. óng góp c a lu n án

8.1. óng góp v m t lí lu n

Làm rõ m t s v n lí lu n v giao ti p c a ng i cao tu i nói chung và giao ti p c a ng i cao tu i s ng các TTDL nói riêng qua các thành t (khía c nh): Nhu c u giao ti p, i t ng giao ti p, N i dung giao ti p, hình th c giao ti p, ph ng ti n giao ti p, ch ra m t s y u t nh h ng n giao ti p c a ng i cao tu i s ng các TTDL. Nh ng k t qu này góp ph n b sung thêm lí lu n v giao ti p nói chung và giao ti p c a ng i cao tu i s ng các TTDL nói riêng.

8.2. óng góp v m t th c ti n

Cung c p hi n tr ng v bi u hi n và m c giao ti p c a ng i cao tu i s ng các TTDL. Hi n nay, ng i cao tu i s ng các TTDL giao ti p m c trung bình. Các bi u hi n c th c th hi n qua nhu c u giao ti p, i t ng giao ti p, n i dung giao ti p, hình th c giao ti p, ph ng ti n giao ti p m c trung bình. Hàng ngày, ng i cao tu i s ng các TTDL c ng có nhu c u giao ti p v i m i ng i xung quanh tuy nhiên, ch t p trung m t s nhu c u nh t nh nh nhu c u c tôn tr ng, óng góp ý ki n hay nhu c u chia s , tâm s và ch có m t s ng i cao tu i. i t ng giao ti p c a h không nhi u, ch y u là nh ng ng i c ng s ng trong TTDL ó là nh ng ng i b n cùng phòng và cán b qu n lí, ph c v c a trung tâm, th nh tho ng h giao ti p v i nh ng ng i thân trong gia ình ho c b n bè. H th ng trao i v i nhau các ch liên quan tr c ti p n i s ng, sinh ho t, c a cá nhân nh s c kh e, cách ng x c a nh ng ng i cùng s ng TTDL. Trong giao ti p h c ng s d ng m t vài hình th c và ph ng ti n giao ti p quen thu c.

Lu n án ã tìm ra c m i quan h gi a các y u t ch quan và khách quan v i giao ti p c a ng i cao tu i s ng các TTDL nh y u t tu i, s c kh e, tính cách, c m nh n v v th , vai trò c a b n thân trong gia ình và TTDL, s quan tâm c a gia ình, h hàng và c a TTDL i v i ng i cao tu i, nh ng ng i b n cùng s ng trong TTDL, cán b qu n lí, cán b ph c v c a TTDL. Trên c s ó, d báo c s thay i m c giao ti p c a ng i cao tu i s ng các TTDL khi có s thay i t các y u t ch quan và khách quan.

Nh ng k t qu lí lu n và th c ti n c a tài có th s d ng làm tài li u tham kh o cho các nhà ho ch nh chính sách xã h i Vi t Nam, c bi t là nh ng chính sách v an sinh xã h i và nh ng chính sách dành cho ng i cao tu i; dành cho nh ng ng i làm công tác ch m sóc ng i cao tu i nói chung và ng i cao tu i s ng các TTDL n c ta hi n nay.

9. C u trúc c a lu n án

Lu n án g m: M u, 3 ch ng, k t lu n, ki n ngh , tài li u tham kh o, ph l c.

CHƯƠNG 1: CÁCH LÍ LUẬN VÀ GIAO TIẾP CẢNH TRONG TÂM ĐẠO NGƯỜI CAO TU

1.1. Tổng quan nghiên cứu về giao tiếp cảnh người cao tu

1.1.1. Nghiên cứu nền tảng

a. Nghiên cứu về nhu cầu giao tiếp cảnh người cao tu

* *Nhu cầu nhu cầu xã quan tâm, chia sẻ và tâm sự với người thân, bạn bè và môi trường xung quanh*

Nghiên cứu của Robert C. Atchley (2000); Zahava Gabriel và Ann Bowling (2005); Truong Thị Ngọc Chicago (2006) ... Cho thấy về việc người cao tu quan tâm, chăm sóc, chia sẻ, tâm sự cảnh người thân trong gia đình, cần bạn bè là một trong những nhân tố có ý nghĩa về mặt quản trị về việc duy trì các nhu cầu. Khi người cao tu cần thể hiện nhu cầu quan tâm, chia sẻ, tâm sự giúp họ sống vui, sống khỏe, sống có ích hơn.

* *Nhu cầu tiếp tục tham gia các hoạt động xã hội, hoạt động tình nguyện*

Nghiên cứu của Ann Bowling (2004), Weiss (2005) chỉ thấy về việc người cao tu vì tiếp tục tham gia các hoạt động xã hội, hòa nhập về việc duy trì các xã hội là một trong những ưu tiên, cần người cao tu tiếp xúc, giao tiếp với môi trường, giúp họ giữ tinh thần sống khỏe, thoải mái, hài lòng về mặt tâm lý.

Tổng hợp các nghiên cứu trên cho thấy, một số nhu cầu giao tiếp nổi lên người cao tu là nhu cầu nhu cầu xã quan tâm, chia sẻ và tâm sự với người thân, bạn bè và môi trường xung quanh, nhu cầu tiếp tục tham gia các hoạt động xã hội, nhu cầu tham gia các hoạt động tôn giáo, tín ngưỡng.

b. Nghiên cứu về việc tiếp xúc giao tiếp cảnh người cao tu

* *Người cao tu và các mối quan hệ trong gia đình*

Các nghiên cứu của Jame A. Thorson; Weiss; Altergott (1988); Alan Wallker (2004); Martin Pinquart; H.E. Bracey (1998) đã cho thấy, khi về già người cao tu thường dành nhiều thời gian chăm sóc các tác động về tâm lý trong gia đình, vì cần tiếp xúc với việc tiếp xúc với người thân là một trong những yếu tố quản trị giúp người cao tu cảm thấy hạnh phúc.

* *Người cao tu và các mối quan hệ bên ngoài*

Nghiên cứu của Chebanov I.F; Viện Hàn Lâm Khoa Học Liên Xô; Martin Pinquart; Ann Bowling (2004); H.E Bracey (1998); Arnold Rose (1998) cho thấy, mối quan hệ bên ngoài có ý nghĩa tích cực trong cuộc sống cảnh người cao tu nói chung và giao tiếp nói riêng. Nhờ có các mối quan hệ bên ngoài thân thiết mà người cao tu có thể chia sẻ, nâng đỡ lẫn nhau mà điều này thì những người trẻ tuổi không làm được, góp phần làm cho đời sống tâm lý cảnh người cao tu thêm phong phú và giúp họ tiếp tục duy trì niềm vui và hạnh phúc. Các nghiên cứu cũng đã cho thấy sự khác biệt trong lối sống cảnh người cao tu các nền khác nhau.

* *Ng i cao tu i tham gia sinh ho t trong các t ch c, nhóm xã h i*

Nghiên c u c a *Norman Abeles* (1997); *Thomas Glass* cho th y ng i cao tu i có xu h ng r i kh i các ho t ng mang tính ch t ngh a v n v i các ho t ng theo s thích, ý mu n c a mình

Nh v y, các nghiên c u trên cho th y: ng i cao tu i dành nhi u th i gian giao ti p v i các thành viên trong gia ình; anh, ch , em, bà con, h hàng và duy trì các m i quan h b n bè. Bên c nh ó, h còn tham gia các ho t ng xã h i tùy theo tình hình s c kh e, chuyên môn, kh n ng tài chính c a m i ng i. Các t ch c, các nhóm xã h i mà ng i cao tu i tham gia ch y u là i l nhà th , tham gia các ho t ng th d c th thao, gi i trí... tuy nhiên, nh ng nghiên c u v giao ti p c a ng i cao tu i trong các t ch c xã h i ch a c nhi u tác gi quan tâm nghiên c u.

c. Nh ng nghiên c u v n i dung giao ti p c a ng i cao tu i

Nghiên c u c a *Jon F.Nussbaum, Justine Couplan* (2004), ã ch ra r ng nh ng ng i cao tu i quan tâm và hi u bi t nhi u v chính tr h n th h tr và có xu h ng theo dõi tin t c nhi u h n. *Furlong* (1998) th y r ng các thành viên tham gia trang Web có tên SeniorNet th y h ng thú v i c h i g p g nh ng ng i có cùng m i quan tâm và chia s không ch thông tin mà còn có s giao ti p v các v n tình c m và xã h i liên quan m t cách c th n ng i cao tu i.

Nghiên c u c a các nhà tâm lí h c ph ng Tây v giao ti p c a nh ng ng i cao tu i ph i ch m sóc các nhà d ng lão hay b nh vi n cho th y: giao ti p gi a các y tá và b nh nhân ch y u liên quan n nhi m v ch m sóc. *Well* (1980) ã ch ra r ng 75% cách giao ti p gi a y tá và b nh nhân các khu v c i u tr dài ngày dành cho ng i cao tu i đi n ra trong khi các y tá làm nhi m v ch m sóc th ch t, và t t c các cu c nói chuy n t p trung vào nhi m v này.

Trong nghiên c u c a *Ebersole và Hess* “H ng t i tu i già kh e m nh” (2012) cho th y ng i cao tu i th ng h i t ng v quá kh , h th ng k cho chúng ta nghe nh ng câu chuy n r t phong phú v cu c i h . Câu chuy n cu c i c xây d ng d a trên s h i t ng l i, ghi chép l i, ôn l i ho c là thông qua các t truy n.

Nh v y, các nghiên c u trên cho th y, ng i cao tu i th ng quan tâm n các v n s c kh e, tin t c, chính tr , xã h i. H th ng hay h i t ng v quá kh , nh t là nh ng quá kh "t i p" và thích c chia s nh ng tâm t , tình c m v i ng i khác, nh t là nh ng ng i thân trong gia ình và b n bè thân thi t.

d. Nh ng nghiên c u v hình th c giao ti p c a ng i cao tu i

Nghiên c u c a *Jon F.Nussbaum, Justine Couplan* (2004) v giao ti p và s già hóa cho th y: ng i cao tu i Anh dành nhi u th i gian xem tivi h n nh ng l a tu i khác. Theo *Micheal J Leitner* (2004), ng i cao tu i M th ng xem ti vi và c báo nhi u h n là tham gia vào các hình th c gi i trí n ng ng nh : p xe, t p th d c, ch y b ...

Tổng hợp các nghiên cứu trên nền tảng lý, bên cạnh việc giao tiếp với người thân, bạn bè, người cao tuổi thông qua các phương tiện truyền thông như xem tivi, các sách báo, sử dụng internet, điều này giúp họ tiếp cận công tác xã hội, thu nhận thông tin và giải trí.

Như vậy, các nhà tâm lý học phương Tây rất quan tâm đến giao tiếp của người cao tuổi và đã đề xuất các cách thức, sâu sắc, có hệ thống nghiên cứu các quan hệ giao tiếp của người cao tuổi. Tuy nhiên, có thể nhận thấy, hầu hết các nhà khoa học nước ngoài quan tâm nghiên cứu giao tiếp của người cao tuổi trong gia đình còn nghiên cứu về giao tiếp của người cao tuổi trong các tổ chức ít có cơ sở.

1.1.2. Nghiên cứu Việt Nam

a. Nghiên cứu về nhu cầu giao tiếp của người cao tuổi

Nghiên cứu của tác giả Nguyễn Thị Trúc (1994); Phạm Văn Ba (1994); Văn Xã hội học; Nguyễn Thị Phương Lan (2003); Hoàng Minh Lan (2007); Nguyễn Văn Linh (2009) cho thấy Nhìn chung, các công trình nghiên cứu đã đề cập đến nhu cầu giao tiếp của người cao tuổi, trong đó nổi lên là nhu cầu giao tiếp, chia sẻ tình cảm với các con cháu và người thân trong gia đình, nhu cầu các con cháu tôn trọng, lắng nghe tinh thần, lắng nghe ý kiến, nhu cầu hòa nhập tiếp xúc làm việc, các công việc cho gia đình và xã hội.

b. Nghiên cứu về vị thế giao tiếp của người cao tuổi

Nghiên cứu của tác giả Phùng Thị Hồng (1994); Đặng Chí Thi (1999); Nguyễn Thị Lan Phương; Lê Ngọc Lan, Nguyễn Huệ Minh, Trần Quý Long (2011) cho thấy Như vậy, các nghiên cứu đã đề cập đến các cách thức nhận thức giao tiếp của người cao tuổi. Từ các kết quả nghiên cứu cho thấy, giao tiếp của người cao tuổi bao gồm giao tiếp gia đình và giao tiếp xã hội (thông qua các nhóm chính thức và phi chính thức). Vị thế giao tiếp chính của người cao tuổi là các thành viên trong gia đình (vợ/chồng, các con cháu), hàng xóm, bạn bè. Một số yếu tố như giới tính, trình độ học vấn có ảnh hưởng đến giao tiếp của người cao tuổi.

c. Nghiên cứu về nội dung giao tiếp của người cao tuổi

Nghiên cứu của các tác giả Thi Nhân; Phạm Khắc Cường (2006); Nguyễn Văn Linh (2009); Hoàng Minh Lan, Hoàng Thúy Vi (2014) cho thấy, các tác giả đã đề cập đến nội dung mà người cao tuổi quan tâm, trao đổi hàng ngày như chia sẻ tâm tư, tình cảm, sức khỏe cá nhân, vấn đề tâm linh, thói quen tốt, giáo dục con cái, cháu chắt lớn nên, ngoài ra người cao tuổi còn quan tâm đến tình hình kinh tế, chính trị, xã hội của đất nước và sự phát triển kinh tế của địa phương. Tuy nhiên, đây chỉ là vấn đề cơ bản xen lẫn trong những nghiên cứu khác về người cao tuổi.

d. Nghiên cứu về hình thức giao tiếp của người cao tuổi

Nghiên cứu của Nguyễn Xuân Cường và Lê Trung Sơn (2003); Nguyễn Văn Linh (2009); Đặng Chí Thi đã đề cập đến những hình thức giao tiếp của người cao tuổi, bên